

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

9–10 klasės

Respublikinis etapas

ATSAKYMAI

I UŽDUOTIS

1. Apie K. Donelaitį (rašo amžininkas J. Jordanas).
2. Apie V. Kudirką (iš amžininko S. Matulaičio atsiminimų).
3. Apie B. Sruogą (iš J. Savickienės atsiminimų).

II UŽDUOTIS

1. Dėstomoji kalba carinės Lietuvos mokyklose buvo rusų kalba.
2. Lenkų kalba.
3. Lingvistikos ir matematikos.
4. Pasaka apie Eglę žalčių karalienę, padavimas apie Puntuką. Pasaka apie sedulėlę. Pasaka apie Eglę žalčių karalienę (pasaka apie sedulėlę) A. Baranauskui pasitarnavo kaip įtaigi lietuvių mitologijoje ir tautosakoje įtvirtinto žmogaus ir medžio, žmogaus ir gamtos ryšio reprezentacija. Padavimas apie Puntuką yra tiesiogiai susijęs su Anykščių kraštu ir gamtovaizdžiu, apie kurį rašė poetas.

III UŽDUOTIS

1. Vartojami šie garsai: r (3), k' (2), š' (1), t' (2), s (2).
2. Taip sakoma apie žmogų, dažnai keičiantį savo nuomonę.

IV UŽDUOTIS

latviškai	prūsiškai
as- (plg. ass)	as- [ass-]
dien- (plg. diena)	dein-
dzen- (plg. dzenis)	gen-
dzirn- (plg. dzirnavas)	girn-
zos- (plg. zoss)	zans-

V UŽDUOTIS

1. Mykoliukas *siunčiamas* krauti vežimų.
2. Siekinys.
3. Iš asmenvardžio Geišė (plg. Geišių Geišė Rapolas).
4. Saveikių dvaras, Aužbikų kaimas, Tilindžių kaimas.
5. Būdinys.
6. Žodžio *troba* sinonimai: *pirkia*, *gryčia*, *namas*, *gyvenamoji*, *stuba* ir kt.
7. Vientisinis tarinys.

VI UŽDUOTIS

1. Istoriją apie vyro ir moters sukūrimą, paremtą Biblija (Senuoju Testamentu).
2. Pirmasis žmogus.
3. J. Bretkūnas, B. Chilinskis, A. Baranauskas, J. Skvireckas, A. Rubšys ir kt.

VII UŽDUOTIS

1. B [raidė].
2. Vieta sakinyje reiškia daiktavardžio vietininkais (debesyse, priešaky, vidury) ir prielinksnio *pas* su daiktavardžiu junginiais (pas bobą, pas bekoną).

VIII UŽDUOTIS

1. Vytautas Mačernis. Soneto forma (iš ciklo „Žiemos sonetai“).
2. Oskaras Milašius. Poeziją kūrė prancūzų kalba.
3. Saulėtos vasaros gėlės ir tamsios bibliotekos knygos čia iškyla kaip jausmų ir proto, grožio trumpalaikiškumo ir išminties amžinybės opozicijos. Žmogui lemta nuolat patirti šių prieštarų keliamą egzistencinį nerimą, būti laikinumo ir amžinybės dramos įkaitu.
4. Žemininkų.
5. V. Mačernio gyvenimo kasdienybė labai tiesiogiai veikė jo poetinių vaizdų pasaulį. Mačernis nepaprastai mėgo gamtą ir dažnai ištisas dienas praleisdavo klajodamas po savo gimtosios Šarnelės Žemaitijoje laukus, pievas ir miškus, mėgo rinkti ir džiovinti gėles. Apie buvimą gamtoje yra palikęs daugybę laiškų ir atsiminimų. Kita vertus, jis buvo labai disciplinuotai atsidėjęs filosofijos ir kalbų studijoms, labai jaunas pradėjo mokytis užsienio ir antikinių kalbų, daug skaitė grožinės ir filosofinės literatūros. Mylimosios tema poezijoje taip pat tiesiogiai susijusi su jo meilės patyrimu.

IX UŽDUOTIS

1. Slavizmą *bliūdas* K. Būga siūlė keisti žodžiu *dubuo*, nes šis žodis yra savos kilmės, tinka pagal šaknies reikšmę, nurodo įdubusią vietą.
2. Veiksmažodžiai: *dubsėti, dūbsoti*; daiktavardžiai: *dubuma, duburys*; būdvardis: *duburiuotas*.
3. Būdvardis *dubus*, veiksmažodis *dubti* yra susiję su daiktavardžiu *dauba*, nes a) juos sieja bendra reikšmė; nusako smegimą, smukimą žemyn; b) yra tos pačios šaknies *dub-* ir *daub-* žodžiai (plg. *kup-eta* ir *kau-pas*).

X UŽDUOTIS

Šių vardų pradžios priebalsis *f* tuo metu buvo svetimas, neįprastas garsas lietuvių kalbai (plitęs kartu su naujais svetimos kilmės žodžiais) ir todėl keistas panašaus tarimo garsu *p* [ne **raide**; atsakymo apie raides neįskaityti].

XI UŽDUOTIS

1. Jurgis Savickis („Kova“). Tai ekspresionistinės prozos pavyzdys.
2. Kubizmą, futurizmą, ekspresionizmą, dadaizmą, siurrealizmą ir kt.
3. Avangardistinės prozos personažas kuriamas ne kaip psichologiškai pagrįstas charakteris, bet kaip simbolinė figūra, pasakotojo valdoma marionetė.
4. „Keturi vėjai“ (žurnalas ir sambūris). Iniciatorius – Kazys Binkis.

XII UŽDUOTIS

1. ėsti (ėd-a): ėd-ikas, nuryti (rij-o): rij-ūnas, penėti (penė-ti): penė-tojas, tukti (tuk-ti): tuk-imas.
2. Pavyzdys [galimi įvairūs variantai]: Ėsdama kiaulė godžiai rijo pašarą, o ją penintis šeimininkas kantriai laukė, kada ji pradės tukti.

XIII UŽDUOTIS

1. [galimi įvairūs atsakymai] 1. skiriasi pagal reikšmę: vieni yra teigiamos, o kiti neigiamos konotacijos žodžiai (teigiami aktyvus, konstruktyvus, pažangus, progresyvus, pozityvus, teigiamas, neigiami – destruktivus, negatyvus, pasyvus, regresyvus); 2. skiriasi pagal kilmę: vieni yra savos kilmės (pažangus, teigiamas), o kiti – svetimos (aktyvus, destruktivus, konstruktyvus, progresyvus, negatyvus, pasyvus, pozityvus, regresyvus); 3. skiriasi pagal darybą: vieni turi baigmenį -yvus (aktyvus, destruktivus, konstruktyvus, progresyvus, negatyvus, pasyvus, pozityvus, regresyvus), o kiti – neturi (pažangus, teigiamas) ir t.t.
2. Antonimai: aktyvus – pasyvus, destruktivus – konstruktyvus, negatyvus – pozityvus, teigiamas, regresyvus – progresyvus, pažangus.
3. Žodžiai destruktivus, negatyvus, regresyvus.
4. Dalyvis.

XIV UŽDUOTIS

1. Ekspresionizmo prozos pavyzdys (ištrauka iš Jurgio Savickio apsakymo „Ponia Janina Sudocholskienė“). Personažas – ironiškai ir sarkastiškai aprašoma marionetė, kurios veiksmų motyvacija nenuosekli, žinoma tik pačiam pasakotojui. (Teisingu atsakymu galima laikyti ir tokį, kai prozos ištrauka vadinama avangardistine).
2. Didaktinė XIX a. pradžios lietuvių proza (Antanas Tatarė, „Kožnas yra meisteris giliuko savo“). Personažas neturi individualaus charakterio savybių, jis kuriamas didaktiniais auklėjimo tikslais, todėl yra schematiškas „gero“ (sektino) arba „blogo“ (smerkino) elgesio pavyzdys.
3. Realizmo proza (Žemaitės „Sučiuptas velnias“). Petronėlės išorinė elgsena ir paveikslas grindžiami psichologine motyvacija, komentuojami jos jausmai.

XV UŽDUOTIS

1. Ištrauka iš Mikalojaus Daukšos *Postilės* „Prakalba į malonųjį skaitytoją“.
2. Tai nuoroda į pasakojimą apie Babelio bokštą, pateiktą Biblijoje (Pradžios knygoje). Šis mitas (pasakojimas) aiškina skirtingų kalbų atsiradimą pasaulyje.
3. Renesanso epochoje.
4. Martyno Mažvydo *Katekizmas* buvo išleistas 1547 m. Karaliaučiuje.
5. Lotynų, senoji rusėnų (dar vadinama slavų kanceliarine, senąja gudų), lenkų, lietuvių.

XVI UŽDUOTIS

1. a) pirštai; b) šykštuolis;
2. [netiesioginis] papildinys ir tarinys [sudėtinio vardažodinio tarinio vardinė dalis];
3. *kur nereik*: [netiesioginis] prijungiamasis vietos (aplinkybės) sakiny

XVII UŽDUOTIS

1. Toponiminiai [vietovardiniai] padavimai.
2. Pagal mitologinį mąstymą, vardas apima reiškinių esmę, sielą ir teikia valdymo galią. Žmonės, davę vardą, įgyja ir šeimininko teisę į minimą vietovę. Vardo suteikimas reiškia ir gaivalo, nesuvaldytos gamtos dalies sutramdymą.
3. Dzeusas. Vienas žymiausių tokio pasivertimo epizodų – pasivertęs jaučiu jis pagrobė Europą.
4. [atsakymai gali būti įvairūs]

XVIII UŽDUOTIS

[galimi įvairūs variantai]

Laūk! Laūk! Nešauk! Plaūk! – taip rėkė saloje gyvenanti vieniša atsiskyrusi moteris, išvardyda iš savo salos atplaukusį medžiotoją.

Láuuk! Láuuk! Nešaūk! Pláuuk! – taip ragino podukrą pamotė, kad ši neskubėtų, nesišauktų pagalbos, bet plautų darbužius.

XIX UŽDUOTIS

A. Mickevičius	Vėlinės
E. M. Remarkas	Juodasis obeliskas
J. Biliūnas	Brisiaus galas
J. Grušas	Barbora Radvilaitė
J. Ivanauskaitė	Pakalnučių metai
K. Binkis	100 pavasarių
Krėvė	Raganius
M. Valančius	Palangos Juzė
S. Nėris	Diemedžiu žydėsiu
Žemaitė	Petras Kurmelis